

Seur. last. kirj. 5.

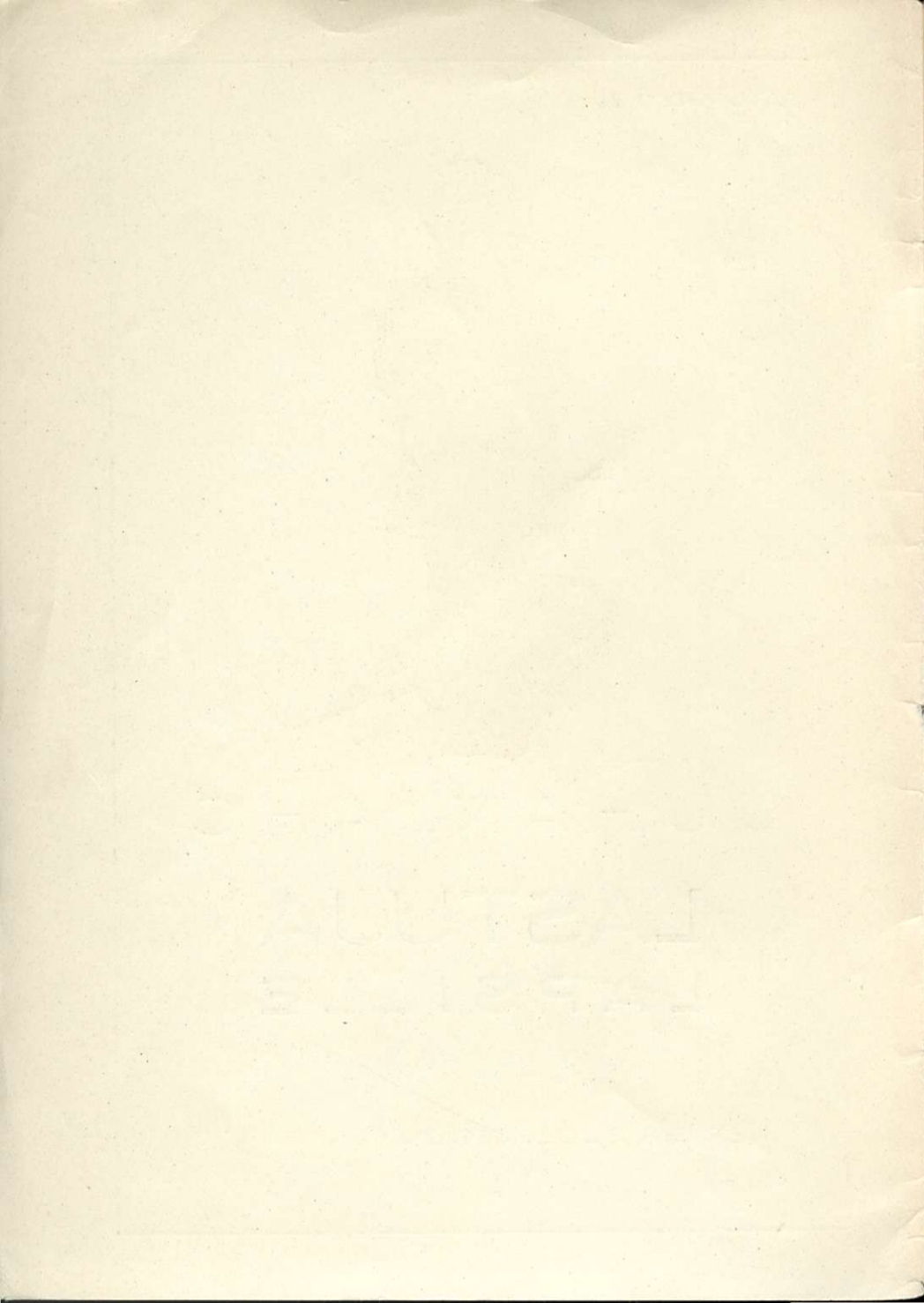
SATUPIRTTI 39

J U H A N I A H O

**LASTUJA
LAPSILLE**

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

LASTUJA LAPSILLE

KIRJOITTANUT

JUHANI AHO

KUVAT PIIRTÄNEET

P. H. ja V. S.-B.

PORVOOSSA
WERNER SÖDERSTRÖM
OSAKEYHTIÖ

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA PORVOOSSA 1923

SURULLINEN TARINA JÄNIKSEN POJASTA.

inulla on nyt yhtä suuret silmät kuin minullakin, puhui emäjänis pojalleen ja kepsahti takajaloilleen istumaan, korvat pörhössä ja etukäpälät lerpallaan.

Poikajänis kepsahti istumaan vastaan, korvat samalla lailla pörhössä ja etukäpälät samalla lailla lerpallaan.

— Niin, niin, se on totista totta, sanoi emäjänis. Minulla on jo kohta toiset hoidettavana. Sinä saat mennä. Ka, mitä katselet, mene nyt!

Pikku pupu ymmärsi, että leikki oli kaukana, ja että äiti tarcoitti totta sillä, mitä hän sanoi.

Hän tuli hämilleen, silmän kalvo hämärtyi epämääräiseksi, ja hän laskeutui hiljalleen etujaloilleen, niin että ristiturpa maata kosketti. Olisi tehnyt mieli hellytellen puukata äitiä kylkeen, lepyttää hänet kömpelöllä hyppäyksellä ja lyödä kaikki leikiksi. Mutta äiti tekeytyi yhä ankarammaksi, ja pyöristi silmänsä entistään

pyöreämmiksi. Ja pupu luikahti hänen ohitsensa ja kyykki lyhyissä potkuissa pensaikkoon.

Hänen järkivähänsä sanoi hänelle, että hän nyt oli hyljätty ja että hän kärsi syyttömästi. Hän kulki nureilla mielin suoraan eteenpäin. Hän tuli karjan polulle, mutta ei seisahtunut katselemaan. Hän kohtasi lammaskatraan, mutta ei jäänyt sitä töllistelemään. Hän oli loukkautunut ja hän tahtoi sitä osoittaa. Maat tulivat tuntemattomiksi, vaan hän ei siitä välittänyt. Hän menee näin, menee niin pitkälle kuin metsää riittää — koska ovat hänet kerran hyljänneet. Olkaat tuossa ahonpyörylät, olkaat lehdot haapoineen, niityt hienohelpeisine heinineen ja notkot karvakortteineen. En huoli, en välitä, kuolen nälkään — sittepä hän korjaavat.

Mutta ilma oli niin kaunis, kesäinen iltapäivä oli niin hertainen ja lämmin. Ja juuri kun jänis luuli olevansa synkimmän näreikön peitossa, niin loppui metsä ja hän oli niityn reunassa, ladon takana, lähellä pellon aitaa ja tuolla oli talo ylempänä.

Hän seisattui ja kuunteli. Siellä liikuttiin, piika huhusi lemmiä kotiin ja niiden kellot kalkattivat jo hänen selkäänsä takaa. Ne olivat tuttuja kelloja, hän oli kuullut ne joka päivä. He olivat kulkeutuneet koko kesän yksillä laiturilla.

Samassa oli jänön pieni suru unohtunut. Hän ei ollutkaan ihan yksin. Ja hän kapsahti kahdelle jalalle, kun kellokas pisti päänsä esiin ja ammahti pihaan päin. Se se oli, tuttu toveri. . . . ei nyt enää hätää mitään.

Hän uskalsi ulos niitylle, hiipi ojanvartta ja teki pienen retken ladon kupeelle, josta kuitenkin kääntyi takaisin metsän rantaan. Siellä löysi hän lehtoniemekkeen laidasta tuuhean pikku kuusen, jonka juurelle paneutui levähtämään.

Hän nukahti siihen mielenliikutuksesta uupuneena, pää olkapäitten välissä ja korvat supussa selän päällä. Ja vasta iltayöstä hän heräsi. Hän tunsi kalvavaa nälkää. Mutta hän osasi jo tien niitylle hienohelpeiseen heinikkoon; sieltä täältä haukkasi hän karvakortteen latvaa ja sipulsi sen pieneksi. Niitty oli vielä tekemätön, heinikko korkeaa ja tuskin yletti hän takajaloilleen nousten näkemään muuta kuin latvat puista, kaivon vintin tuolla talon luona ja tuparakennuksen harjan.

Hän oli syönyt nälkäänsä sammuksiin ja lipaissut ojasta vettä kielellään. Ja ennenkuin oli tullut aamu, niin oli hän jo tottunut uuteen elämäänsä, päättänyt jäädä tänne, ja emo oli hänelle enää

vain kaukainen muisto. Hän tarkasti varovasti seudun. Vähitellen kävi hän itselleen omat säännölliset polkunsä, joita myöten asteli tuumaakaan syrjään väistymättä. Hänellä oli aidoissa omat kolonsä, hän valitsi määrätyt ruokapaikkansa ja joi omasta suohaudastaan. Hän tottui siihen, että tämä kaikki oli hänen omaansa, ne olivat hänen puitaan ja pensaitaan, hänen oli tämä metsikkö ja tuo niitty latoineen, hänen oli talokin tuolla loitompana, jossa päivällä liikuttiin ja pajatettiin, mutta yöllä asetuttiin hiljaa olemaan, siksi aikaa juuri kuin oli hänen määräsä liikkuä.

Kukaan ei häntä häirinnyt. Lapset kävivät kyllä marjassa ja kulkivat ihan hänen ohitseän. Mutta kun hän silloin emon neuvoja muistaen painautui maata vasten, ei karvaakaan värähtänyt, ei ripseäkään räpäyttänyt, niin ne menivät näkemättä ja painuivat kauemmaksi hakametsän peittoon. Niittymies kun ensi kertaa viikatettaan hioi, niin säikähti hän pahanpäiväiseksi, loikkasi kolme laukkaa makuupaikastaan ja sydän oli haljeta. Mutta kun ei sekään tullut lähemmäksi, niin rauhoittui hän, palasi takaisin ja tottui siihenkin. Sitten se alkoi soida yhä tutummalta ja sekautui hänen jokapäiväisiin unelmiinsa. Hän vähitellen oppi ulkoa kaikki äänet, ihmisäänet, kellojen kilinän, rattaiden kolinan, kyntömiehen huudot ja hevosten hirnunnan.

Kesäkauden hän kuppelehti hyvähajuissa heinikossa, kehittyi, lihoi ja tunsii kummaa voimaä jalkajänteissään.

Niitty oli niitetty, päivät lyhenivät, yöt pitenivät ja tuli rumat syksyiset ilmat. Metsä rapisi yhtä mittaa, lehdet pelottivat pudotessaan, kahisivat niin oudosti ja lehto ei enää suojannut. Saloilta kuului pauketta, haukuntaa ja meteliä. Hän ei ymmärtänyt mitä se oli, mutta hän aavisti, että se ei ollut hyväksi. Kerran hänen ohitsensa kulki isoja olentoja ja niittyä pitkin juosta roihotti nuuskiva, päristelevä peto. Heillä oli paha mielessä noilla, hän kuunteli silmät jäykkänä päässä ja hänen takajalkansa jo ponnistelivat lähtemään. Mutta hän painautui vielä ja pelastui. Ne menivät sivu eivätkä tulleet enää toista kertaa.

Eräänä päivänä kävi hän kovasti kummiinsa. Hän nuoli käpäliään ja kupeitaan eikä tuntenut omia karvojaan. Hän oli alkanut valjeta. Mitä se merkitsi? Mitä hullua tämä oli?

Kaikki muu musteni ympärillä ja hän itse vähitellen valkeni. Hänestä tuntui, ettei hänellä ollut turvaa missään, että hänet keksittiin pitkien matkojen päästä ja että puut ja pensaikot häntä sormella osoittelivat. Jos hän vähänkään minnekkä likahti, oli

harakka häntä nauramassa ja närhi rääkymässä hänen päänsä päällä. Häpeissään haki hän suojaa sakeimmissa näreiköissä, ei uskaltanut aukeille paikoille ja pysyi poutaöinä kokonaan piilossa, nälänkin uhalla. Ja se yhä vain paheni, hän valkeni valkenemistaan ja oli joutua ihan epätoivoon itsestään.

Mutta eräänä päivänä, kun hänen, maksoi mitä maksoi, täytyi lähteä piilostaan ruuan hakuun, odotti häntä iloinen hämmästyks. Hän oli lentää selälleen ihmetyksestä. Maa oli valkea ja seudut ihan outoja. Ja kun hän kääntyi jällelleen katsomaan, niin oli merkkejä lumessa. Hän palasi takaisin ja meni eteenpäin ja aina syntyi niitä samanlaisia, mihin hän vain kulki. Hän puhaltautui syrjään, mutta siinä ne olivat taas, kun hän muuttautui toiseen paikkaan. Tämä oli kovin hupaisaa ja hullunkurista. Hänen olisi tehnyt mielensä kohti kurkkuaan nauramaan.

Sitä oli joka paikassa tuota valkoista, sitä tippui taivaastakin käpälille ja nuuskivan nenän päälle. Ja kaikkialla oli samanlaista. Musta palokin oli yhtä valkeana kuin ahot ja niityt. Aivan samanlaisina kuin hän itsekin. Maailma oli muuttunut hänen näköisekseen.

Talven tullen heräsi hänessä uusi virkeys. Hän tunsu välistä vastustamattoman halun lähteä laukkaamaan suoraan eteerpäin lumikenttiä pitkin, joita oli kaikkialla. Kaikki häiritsijät olivat aikoja sitten kadonneet. Ei kuulunut haukuntaa, ei ihmistenkään ääniä talon ympärillä. Ainoastaan reen jalaksen ritinää ja kaivon vintin narinaa. Tiainen oli toinen toveri, ja toinen puun kylkeä takova tikka.

Kuutamöistä teki hän itselleen juhlahetket. Kun hän oli laihohalmeessa illastanut, niin lähti hän huvittelemaan.

Talo tuolla se häntä erittäinkin viehätti. Hänessä kehittyi hurja himo mennä niityn aidan luo, ja hän meni. Siellä oli rako aidassa ja hän pistäytyi siitä sisään. Seisattui keskelle peltoa ja arveli. Uskalsi jo riihelle asti, joka lämpesi. Nuuskiskeli savuista ilmaa, kiersi ruumahuoneen taaksi ja astui epähuomiossa olkipuon, jonka kahauksesta säikähti niin, että potkasi pitkän syrjähyppyn lumikinokseen. Sillä kertaa ei mennyt sen edemmä.

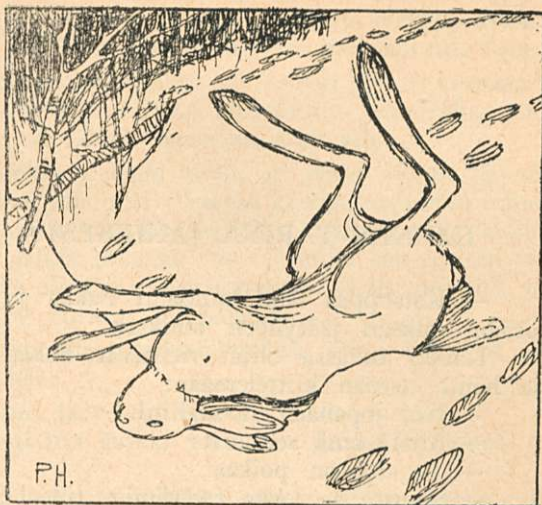
Mutta seuraavana yönä oli hän rohkeampi. Hiipi riihen edustalta tietä myöten pihaan, jossa seisattui tuvan ja tallin väliselle solalle. Kartanolla oli reki ja vesisammio.

Tallissa purra rouskutti hevonen, mutta muuta pelättävää ei näkynyt.

Hän oli nyt nähnyt sen, mitä aina oli uteliaisuudella halunnut.

Jatyytyväisenä palasi hän entisiä jälkiään pellon yli ja niityn poikki takaisin näreikköön.

Näin yhden kerran mielensä rohkaistuaan, teki hän saman retken joka yö, kun oli pakkanen ja tahtoi tulla kylmä yhdessä kohden. Hän laukkaili lämpimikseen ristiin rastiin kaikki lähiseudut, pani välistä iloiseksi hypelyksi niityillä ja

pelloilla ja temmelteli oman kuvaimensa kanssa kuutamossa. Hän hallitsi koko ympäristöä, polki itselleen kovat tiet kinoksiin, kulki ne auki pyryjen jälkeen ja piiritti niillä koko talon.

Sattui sitten erään kerran, kun hän korvat pörhöllään tepasteli tallin edustalla, että tuvan mustasta ovesta astui ulos valkea kamala aave. Vavahtaen karkasi jänö solan suuhun, kuuli takanaan kiljahdettavan ja kämmeniä lyötävän yhteen. Oli satanut vitiä ja lumipilvenä pölysi hän ennen tehtyä jälkeään aidannurkkausta kohti huimentaen vauhtiaan alamäessä.

Silloin kuului hänen suustaan surkea parahdus, jonka jäinen metsänranta heikkona kaikuna kertoi, hän retkahti selälleen maahan — ja oli kuollut. Hän oli ajanut päänsä aidan raossa väijyvän langan silmukkaan ja kuristunut.

Kuolema tuli niin äkkiä ja odottamatta, ettei se ennättänyt painaa kauhistustansakaan hänen kasvoilleen.

Hän heitti henkensä kauniina, kuutamoisena yönä, ja huomenna kantoi talon pikku Pekka hänet jäätyneenä kurikkana riemuiten kotiinsa.

ILOINEN TARINA JÄNIKSESTÄ JA POJASTA.

— Katsoppas tätä! huudahti Pekka ja heitti tuvan ovesta sisään valkean jäätyneen jäniksen.

Kaikki tuvassa olijat riensivät Pekan saalista ihailemaan ja häntä itseään kiittelemään:

— No, jopahan sai saaliin!

— Mistä sinä sen sait?

— Jo sitä on poikaa!

— Sinusta se vasta metsämies tulee!

Olikin se Pekka nyt miestä mielestään. Kaiken talvea oli jänislanka ollut pellon alla aidan raossa ja melkein joka päivä oli hän käynyt pyydystään kokemassa, mutta aina oli se ollut tyhjä. Nyt oli siihen vihdoinkin käynyt, kun ei sitä enää osannut odottaakaan. Pekan posket hehkuivat, silmät loistivat ja voiton riemulla riiputteli hän saalista takajaloista. Kaikki muut häntä kehuivat, äiti vain ei mitään virkkanut. Äänetönnä hän vain hämenteli puuropataa lieden päällä, sitten sanoi hän:

— Pupu parka! Kun toki raatsit pihajäniksen tappaa!

Pekka ei ollut ensin kuulevinaanakaan. Äidin säälitteleminen häiritsi kuitenkin hiukan hänen iloaan ja hän koetti puolustella itseään sillä, että sanoi:

— Itsepähän kävi lankaan!

— Vaan kukas sen pani sen langan?

Mutta siitä ei Pekka välittänyt, virkkoi vain:

— Nyt niitä vasta oikein aletaan pannakin lankoja!

Eikä hän nyt koko talvena joutanut muuta tekemään eikä ajattelemaan kuin jänislankojaan. Päiväkaudet hiihteli hän talon takalistolla ja missä vain oli pupu polkua tehnyt aitin alitse laihopeltoihin tai tepastellut syönnöksillään haapapuiden ympärillä, siihen satoi Pekka pyydyksensä ja oppi vähitellen niin taitavasti niitä asettelemaan, että oli melkein ainainen jänisrokka mökin

padassa porisemassa. Hyvin ne talonväet siitä Pekkaa kehuivat ja kylässäkin häntä kiiteltiin. Mihin hän vain tuli, sanottiin hänestä:

— Tämä Pekka se vasta poikaa on! — Äiti vain ei koskaan kiiteltyt. — Kaulastaanpahan on taas kuristunut. Kuinkahan kauan lie tuokin kitunut! oli hänen tapanaan surkutella.

Yksi oli kuitenkin Pekalla huoli, se, ett'ei saanut käymään lankaansa sitä jänistä, jota olisi miелensä kaikista enimmin himoinnut. Se oli pihajänis sekin, joka kaikilla uusilla lumilla laukkaili talon ympäryksen jälkiä täyteen. Se oli tullut sen entisen pihajäniksen sijaan, joka oli Pekan ensimmäinen saalis, niinkuin uusi jänis usein ilmestyy entisen olinpaikoille.

— Antaisit tuon olla pyydystelemättä, sanoi äiti. Se siinä niin somasti tepastelee.

— Laihoapa tuo tarvelee, virkkoi Pekka vastaan.

Ja hän ponnisti nyt kaikki voimansa juuri tätä jänistä saadakseen.

Mutta kun hän viritti lankansa yhteen aidan rakoon, alkoi jänis pitää polkuaan toisesta. Pekka haki kaikki lankansa metsästä ja sulki joka raon. Mutta silloin kulki jänis sisään ja ulos veräjästä. Eikä se näyttänyt mitään pelkäävän. Välistä pistihe, niinkuin se entinenkin pihajänis, ihan pirtin oven edessä, ikäänkuin ivataksaan Pekan pyyntihommia.

Mutta nyt oli Pekka huomannut, että se kulkiessaan pihaan ja pihasta metsään, jossa sillä oli makuupaikkansa jossain mökin takana olevan korkean vuoren rinteellä, pistäytyi alangon niittyaladolla. Se kiersi aina ladon ihan lähitse nurkkia ja kävi syömässä heinän rippeitä ladon edestä. Pekka viritti lankansa siihen jäljen päälle ja pisti kepakon, johon vaskilanka oli kiinnitetty, ladon seinänrakoon. Panipa vielä vähän tuohenkäpryäkin jäljen alle, että se siihen astuessaan säikähtää ja lentää suinpäin satimeen.

Varhain seuraavana aamuna, joka oli sunnuntai, lähti Pekka uutta pyydystään kokemaan! Jo kaukaa näki hän, että saalis oli käynyt satimeen ja oli vielä elossa. Pekalta pääsi ilon huudahdus ja hän ponnisti pitkän potkun suksillaan. Se hyppi ja telmi siellä ja pölyytteli lunta ympärilleen. Kun se oli käynyt kiinni vain toisesta takajalastaan ja Pekka pelkäsi sen pääsevän irti, hyppäsi hän lähelle tultuaan alas suksiltaan ja aikoi käydä sulin käsin saaliiseensa kiinni. Mutta silloin katkesi lanka irti kepakosta ja Pekan kainaloiden alatse pääsi jänis pakoon. Ennenkuin Pekka

ehti päästä syvästä lumesta taas suksilleen, oli se jo matkainsa päässä niityllä.

Takajalassa laahustava lanka vaikeutti kuitenkin jänön kulkua ja hetken päästä oli Pekka sen kintereillä. Mutta juuri kun hän oli sen saavuttamaisillaan, lähti se taas menemään. Peräkkäin, jänis vähän edellä ja Pekka jäljessä, kulkivat he niittyä myöten, poikkesivat pelloille, pistäytyivät vähän metsän reunassakin ja tulivat taas aukealle. Mutta sitten lähti jänis pyrkimään vuorta kohti ja pääsikin sinne. Vastamäessä jäi Pekka suksineen yhä enemmän jäljelle ja kun jänis istua kökötti vuoren harjulla, ponnisteli Pekka vasta puolimäessä.

Pekkaa alkoi jo uuvuttaa, hiki valui virtanaan otsalta ja sydän läähätti niin, että täytyi välistä pysähtyä henkeä vetämään, kun jalkaakin livetti niin, että oli tuon tuostakin silmälleen tuuskahtaa. Päästyään mäen päälle jaksoi hän tuskin jäsentä liikauttaa.

Mutta uupunut oli jäniskin. Se on painautunut kiven kupeeseen ja laskee aivan lähelle. Vähän toinnuttuaan lähettää Pekka sitä sauvallaan, mutta sauva menee sivu ja töksähtää hankeen. Siitä pelästyneenä puhaltuu jänis laukkaan entisiä jälkiään alas vuoren rinnettä.

Ehtimättä ottaa sauvaansakaan syöksee Pekka jälkeen. Siinä hän nyt viimeinkin luulee sen saavuttavansa alamäessä ja huimavaa vauhtia kiihtävät he nyt molemmat rinnettä alas.

Mutta keskellä mäkeä on kaatunut puu ja sen latvan alle pujahtaa jänis. Pekka ei saa suksiaan käännetyksi, vaan lentää rydön yli sen toiselle puolelle suin päin lumeen.

Kun hän siitä selviää, seisoo hän polviaan myöten kinoksessa. Toinen suksi on pystyssä hangessa, toinen on ryöstäytynyt menemään mäen alle. Jänis istuu toisella puolen kaatunutta puuta ja katselee Pekkaa surullisin silmin. Sillä on lanka jalassa ja lanka on hangannut sen verille, niin että hankikin punottaa.

Pekka ei taida sille mitään. Molemmat ovat uuvuksissa. Pekka läähättää niinkuin olisi sydän rinnasta ryöstäytymässä ja jäniskin näyttää huohottavan. Voimatta siinä mitään katselevat he toisiaan.

Hetken päästä tointuu kuitenkin jänis sen verran, että lähtee hiljalleen kuukkimaan pois ja katoa katajapensaiden taa.

Pekalta pääsee itku ja kun hän on aikansa itkenyt, kahlaa hän toisen suksensa avulla alas niitylle toisen suksensa luo ja pääsee viimein yhä vetistellen kotiinsa.

Äiti on juuri tullut kirkosta ja panee Pekan kertomaan, mitä hänelle on tapahtunut.

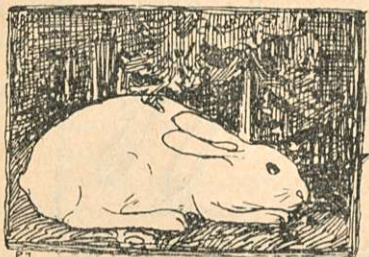
— Ja sitäkö sinä itket, ett'et saanut jänistäsi? sanoo äiti. Ja minä kun luulin sinun itkevän sitä, että pupuparka sinun tähtesi nyt siellä vaivaisena kolmijalkana kulkea remputtaa. Entäs jos olisit *sinä* jäniksen sijassa ja lanka luutasi kalvaisi?

Muuta ei äiti sanonut, mutta Pekka pillahhti yhä katkerampaan itkuun ja itki nyt sitä, mitä äiti oli sanonut. Itki koko illan ja itki vielä yölläkin maatessaan vuoteellaan seinään päin kääntyneenä. Niinpiankuin hän vain muisti jäniksen ja sen verisen jalan ja miten se oli häntä surullisesti katsellut, alkoivat kyyneleet aina vuotaa. »Entäs jos olisit *sinä* jäniksen sijassa ja lanka luutasi kalvaisi.»

Niinpiankuin päivä alkoi valjeta, hiipi Pekka ylös vuoteeltaan ja hiihti metsään sille paikalle, missä oli kaatunut mäen rinteessä. Siinä löysi hän helposti jäniksen jälet, joihin oli verta tippunut. Hän noudatteli niitä ja tapasi vähän päästä jäniksen makuultaan näreen juuresta. Se ei yrittänyt pakoonsa lähteä, sillä lanka oli takertunut näreeseen.

Pekka irtautti langan jänön jalasta ja päästi sen menemään. Iloisena otti se muutamia lyhyitä laukkoja ja kapsahti sitten takajaloilleen istumaan. Se katseli kuin ihmeissään Pekkaa, vilkutteli korviaan ja puulautui sitten menemään, töpöhännällään ystävällisesti hyvästiä vilkuttaen.

Kun Pekka tuli kotiin, ei ollut hänellä muuta saalista kuin katkennut jänislanka. Mutta ei hän ollut saanut milloinkaan mielestään niin hyvää saalista. Hänen oli niin herttainen olla ja elää, että ilokyynele kihahhti hänen silmissään.

Sen päivän perästä ei Pekka enää pitänyt jänislankoja, vaan hävitti muidenkin panemat langat, jos niitä milloin tapasi metsässä.

Se jänis, jonka hän oli päästänyt menemään, koteutui pian taas tepastelemaan talon ympärillä — ja eikö tuo tepastelle tuolla vielä nytkin.

HALTIJAN JOULULAHJAT.

Lapset olivat joulun aattoiltaa kuluttaakseen menneet mäkeen. He laskivat alas rantatörmästä ja aina nousivat. Mutta kun alkoi tulla hämärä, rupesi nouseminen tuntumaan niin kovin raskaalta. Pikku-Heikki, joka oli nuorin ja jolla sentähden oli huonoin ja raskain kelkka, ei jaksanut yhteen menoonsa ponnistaa mäkeä ylös. Hänen täytyi istuutua levähtämään saunan eteen, joka oli puolivälissä pihasta rantaan.

Taas uuvutti häntä niin, että silmiä huikasi, ja rentonaan heittäytyi hän kelkkaansa. Mutta kun hän siinä istui tiepuolessa saunan seinämällä, niin tuli hänen mieleensä ajatus, joista semmoinen pikku poika ei tiedä, mistä ne aina tulevat: — »Mitenkähän se vanha ruuna jaksaa sitä isoa vesitynnöriä kiskoa?»

Tuskin oli hän ne sanat saanut mielessään lausutuksi, kun saunan takaa samassa livahti hänen eteensä tielle pikku haltija, semmoinen unienkeli, joita Heikki usein näki unissaan öillä ja välistä ilmisissään päivälläkin. Se oli melkein Heikin itsensä näköinen ja kokoinen, semmoinen, mimmoisena hän oli nähnyt itsensä salin suuressa kuvastimessa ja sentähden ei Heikki sitä pelästynytäkään, kun se hänelle virkkoi:

— Ei se jaksaisikaan, jos en minä auttaisi.

— Mitenkä sinä autat?

— Tule mukaani, niin saat nähdä. Istu vain siinä kelkassasi, kyllä minä vedän.

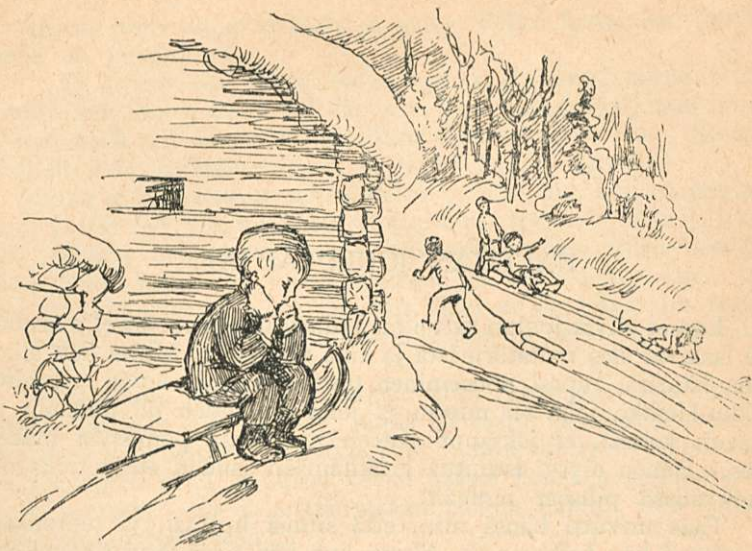
— Minnekä sinä menet?

— Menen joululahjoja viemään.

— Annatko minullekin?

— En anna sinulle, kun eilen vanhaa ruunaa piiskalla selkään sivalsit, vaikka sillä oli täysi vesitynnöri reessä,

— Kenellekäs sitten annat?

— Annan kaikille niille eläimille, joita pahat ihmiset ahdistele-
vat ja pahoin pitelevät ja kiusaavat.

— Minkätähden sinä viet minut metsään? kysyi Heikki, kun
näki haltijan kääntyvän hakaveräjälle päin. Vaikka ei ollut hanki-
ainen, niin ei kelkkaa upottanut.

— Vien jäniksille joululahjoja.

— Jäniksillekö joululahjoja? Jopa sinä olet soma. . .

— Olehan vaiti nyt!

Oli menty vähän matkaa hakaan, niin vihelsi haltija hiljaa
ja Heikki näki valkoisen jäniksen tulla kuukkivan pensaikosta
ja kepsahtavan kahdelle jalalle haltijan eteen.

— Iloista joulua sinulle! Tulin sanomaan sinulle, että olen
kaatanut haapoja pihapellon alle, jossa ei kukaan tiedä niitä kaa-
tuneen. Saatat mennä sinne mistä tahdot, et tarvitse pelätä lan-
koja, jotka olen katkonut, etkä koiraakaan, se on pantu koppiinsa.

Sano muillekin, että saavat sieltä mennä jouluruokaa hakemaan.
— Kuulehan, elähän mene . . sano siellä, kun tapaat ne peltopyyt,
että menevät vain riihen alle, jos tahtovat joulujyviä noukkia. . .
Kissa makaa tuvan uunilla joulunpyhät.

Iloissaan lähti jänis mennä hippasemaan ja heitti kuperkeikan mennessään.

— Meneeköhän ne sinne? kysyi Heikki.

— Käyhän huomenna katsomassa, niin näet.

— Sinäkö ne jänislangat katkot? kysyi Heikki, kun muisti kuulleensa, että jänikset usein olivat vanhimman veljen pyydyksiä katkoneet.

— Minä ne katkon ja lauon loukut, liisin ribmat, pilaan pyssyt ja koirat lumoon. Minä niille ruokapaikankin neuvon, ajan lumen laihopelloilta, panen tuulen haapoja kaatamaan... Kohta olisivat kaikki hyvät metsän eläimet lopussa, jos en minä niitä aina hoitelisi.

— Vaan äitipä panee ohralyhteet varpusille jouluksi.

— Niin, kun minä panetan. Kun se muissa töissään häärii eikä muista, piiperrän minä sen korvaan niinkuin varpunen ja silloin se muistaa.

— Piipersitkö tänäänkin, kun äiti yhtäkkiä sanoi: Ai, ei pidä varpusia unohtaa!

— Silloin juuri seisoin sen korvan takana, vaikk'ette nähneet.

Puhuessaan näin oli haltija juosta hipsutellut keveästi kuin köira hankea pitkin piennarta myöten pihaan päin. Tallin eteen tultuaan kävi hän Heikkiä kainaloihin ja hyppyyttää ponnahutti hänet luukusta ylisille pehmeihin heiniin. Haltija kurkisti alas häkkiin, se oli heiniä täynnä. Sitten pudottaui hän Heikin kanssa häkin läpi ruunan eteen ruuheen, joka oli puolillaan vasta pantuja kouroja.

— Mikset sinä syö? kysyi haltija.

Mutta ei ruuna vastannut, seiso i vain alla päin, huuli lerpalaan ja korvat velttoina.

— Polle! sanoi haltija taas hyväilevällä äänellä ja taputteli ruunaa kaulalle. Etkö tunne minua, minähän olen se jouluhaltija?

Jo hörähti ruuna vähäsen ja kohotti hiukan päätään.

— Ei maista ruoka, sanoi haltija. Se ei osaa valittaa vaivojaan, mutta kyllä minä tiedän, mitä se ajattelee. Koko vuoden on sen pitänyt yksinäisenä hevosena raskaita kuormia kiskoa. Kaupungissakin piti nyt joulun edellä käydä jouluvaroja noutamassa umpikelillä. Kiire oli ja kovasti ajettiin eivätkä nousseet vastamäessäkään reestä, vaikka Polle pysähtyi odottamaan. Sitten on ollut kerta päivässä halolla, toisen heinässä ja aamuin ja illoin on saanut vesitynnörin jyrkästä termästä vetää. Eihän se vielä mitään, kun kuitenkin ruokaa antavat, mutta siitä on mielensä niin murheellinen, ettei syödä saata, kun eivät turpaa hyväile, eivät kaulalle taputa, vaan selkään piiskalla sivaltavat. Se löi sinua, Polle, eilen tämä poika, mutta tämän päivän perästä se ei enää milloinkaan lyö. Ethän lyö, Heikki?

— En lyö, vakuutti Heikki, itku kurkussa.

— Ei se lyö eikä anna muidenkaan lyödä, kun suureksi kasvaa; vaan lupaa olla ystävällinen sekä sinulle että muillekin hevosille ja eläimille. Tule nyt, Heikki, tänne Pollea taputtamaan.

Jo kohotti Polle yhä enemmän päätään ja korviaan pyöräytti ja sen silmissä näkyi, että se alkoi leppyä.

— Vielä ne, Polle, sinulle ilopäivätkin koittaa, puhui haltija yhä hellemmällä äänellä. Huomenna saat herralta uudet kulkuset länkiisi ja uudet tiuvut ja mäkivyöt pislai-helain kanssa. Katein silmin sinua kirkonmäellä muut hevoset katselevat ja niin olet kuin ori ikään. Ja kun talven kestää jaksanet, niin jo tulee kesä, Polle, kuuletko, tulee kesä! Laitumelle pääset, kuljet siellä missä tahdot, kahlaat polviasi myöten heinikossa, porskuttelet järvien

rantoja, yöt mehevillä ahomailla syöskentelet ja päivät viileissä viidakoissa seisoskelet. Kelpaako elääksesi?

Nyt hörhöhti ruuna niin, että sieramet suurina tuprusivat, kyömisti kaulaansa ja nyhtäsi ison heinävihkon häkistä.

— Jokos maistaa! Pidä nyt mielessäsi, mitä olen puhunut eläkä murheitasi muistele eläkä huoliasi haudo. Tämä Heikkikin tulee sinua nyt joka päivä taputtelemaan.

Mielihyvissään näykkäsi ruuna Heikkiä huulillaan tavotellen häntä nuollakseen, pisti turpansa sieramia myöten kauroihin, ja alkoi niitä purra rouskutella.

— Rouskuttele, ruuna, rouskuttele, kehoitteli haltija. Me lähdemme nyt ja jätämme sinut rauhaan. Hyvästi, Polle! Hauskaa joulua!

— Ethän sinä sille joululahjoja antanutkaan, sanoi Heikki, kun olivat tulleet tallin eteen yläsillan ja luukun kautta ja Heikki taas istui kelmassaan.

— Enkö antanut? — Kun mielensä kevensin ja sydämensä sulatin! Nyt se sitä kesään asti muistelee.

— Muistaakohan se?

— Hevosella on hyvä muisti. Kun sitä kerta vuodessakaan hyvin kohtelet ja hellästi sille haastelet, niin muistaa se vain sen ja kaikki pahat päivänsä unohtaa ja raskaimmatkin kuormansa

iloisin mielin vetää. Nyt tiedät, mitenkä se vanha ruuna jaksaa sitä isoa vesitynnöriä kiskoa. — Hauskaa joulua nyt sinullekin!

— Joko sinä menet?

— Minulla on kova kiire. Pitää mennä vielä navettaan lehmii lohduttelemaan, jotka talvikauden kyttyessä kiusaantuvat... kuuletko, kuinka ne jo ammut, kun tuntevat minun mailla olevan... ja monet muut talot ovat käytävät, joissa minua tänä iltana odotetaan, ja paljon on semmoisia pikku poikia kuin sinä olet, Heikki, joita minun täytyy tavata! Muista nyt Pollea hyvin kohdella.

— En lyö enää Pollea! huudahti Heikki innoissaan, mutta silloin nyhtäsi haltija kelkan jukkoa ja antoi jalallaan vauhtia taka-kaplainhin, niin että kelkka lähti vinhaa vauhtia kiitämään ja kiiti kuin myötämäkeen. Mutta kun Heikki siitä vauhdista tointui, niin oli kelkka siinä, missä oli ollut silloin, kun haltija sitä ensin vetämään lähti, ja Heikki istui kelkassa, kaikki muut lapset ympärillään.

— Missä sinä olet ollut, kun me huudettiin? ne kysyivät. — Nukuitko sinä?

— Ei saa enää milloinkaan Pollea lyödä, vastasi Heikki.

— Mitä sinä horiset?

— Vaan pitää kaulaa taputtaa jouluna, toimitti Heikki. Kun minä isoksi kasvan, niin en anna kenenkään Pollea lyödä.

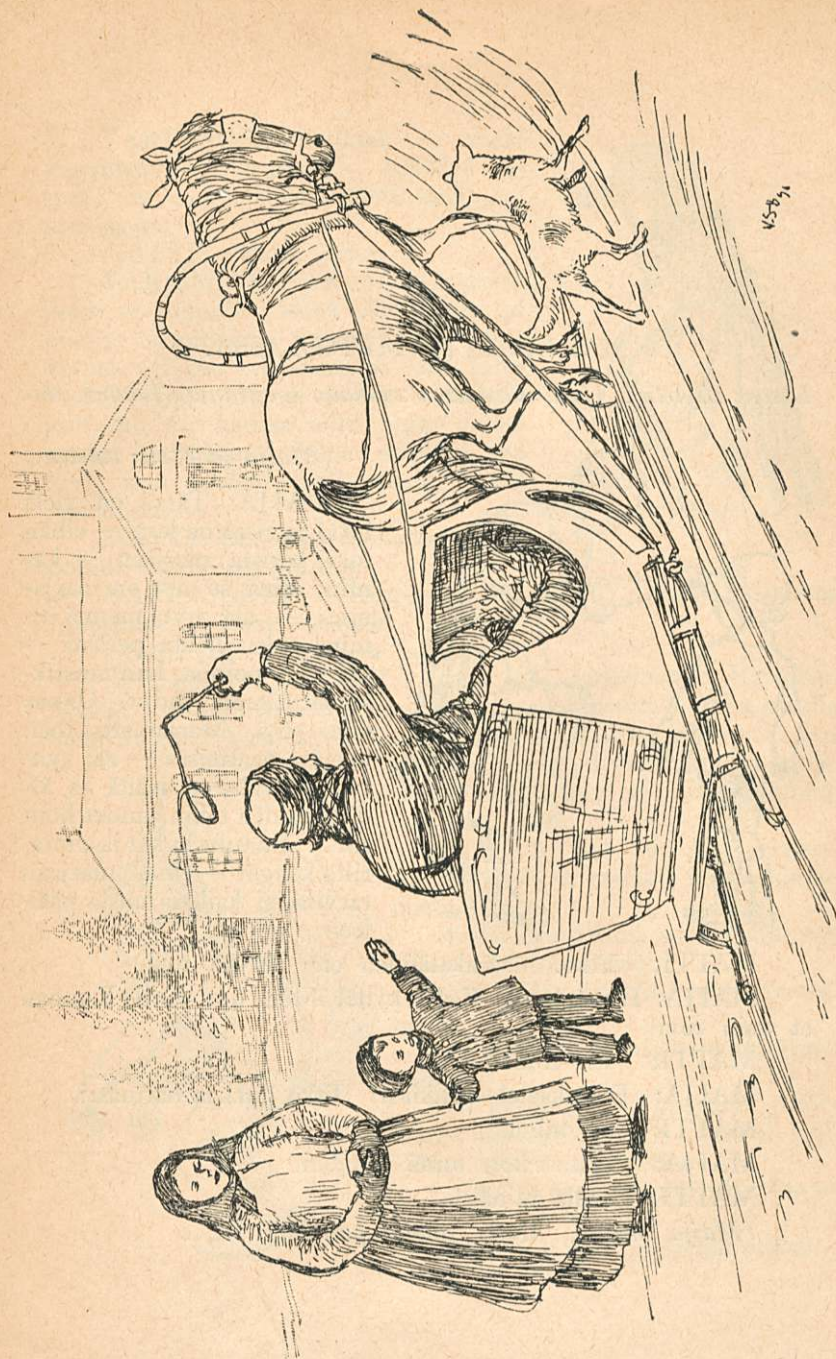
Toiset lapset Heikille nauramaan, mutta Heikki puhui vain jäniksistä ja peltopyistä, joille pitää jouluna ruokaa antaa... tul-kootpahan huomenna katsomaan, niin itse näkevät.

Ja sitä samaa Heikki-poika hoki aina tuontuostakin joulullan kestäessä eikä huolinut, vaikka toiset hänelle nauroivat ja sanoivat, että ne on taas niitä Heikin houreita.

Vaan Heikki uskoi niin varmasti siihen, mitä haltija oli hänelle sanonut, että meni jouluaamuna pellon alle katsomaan, oliko siellä jänis käynyt haapoja syömässä. Oli se käynyt ja oli peltopyidenkin jälkiä riihen edessä. Vielä meni Heikki talliinkin ja pyöreänä kuin säkki seisoj Polle pilttuussaan ja katseli ystävällisesti silmillään. Ja navetassa märehivät lehmät pitkällään parsissaan, niinkuin heiltä ei olisi mitään puuttunut.

Vaan kun Heikki palasi joulukirkosta ja näki jonkun aikovan piiskalla hevostaan sivaltaa, niin huusi hän:

— Elä lyö! — jolloin mies kääntyi jäljelleen niin ihmeissään, että jäi lyönti lyömättä, ja pudotti piiskan kupeelleen rekeen.

45891

MARJAMATTI METSOLASSA.

Lasten näytelmä, Cyrus Granerin mukaan sovittanut Juhani Aho.

(Maija ja Matti tulevat.)

MAIJA: Tässä on vielä lakki ja tässä on kori — eihän toki koritta marjaan — kas niin, siinä se nyt on marjamies — ala nyt mennä — minä tulen kohta perästä — ala vain poimia, kun mustikkamättääseen yhdyt. Onpas siinä nyt Marjamatti ihan uusissa vaatteissa — sai syntymäpäiväkseen isältä ja äidiltä uuden takin, uudet housut . . . minulta sukat ja suutarilta kengät — eihän marjaan tarvitseisi kaikkia uusia päälle.

MATTI: Eikö? Minkätähden ei? Kyllä toki.

MAIJA: Hyvä, hyvä! Kyllä, kyllä! Mene nyt vain! Kunhan et vain revii!

MATTI: En minä!

MAIJA: Etkä kastele kenkiäsi? Etkä hukkaa hattuasi?

MATTI: En minä!

MAIJA: Vastaa kun minä huudan.

MATTI: Kyllä minä!

(Maija menee, Matti alkaa poimia.)

VARISMUORI: Raak — raak!
Katsohan — Marjamatti! Kylläpä sinulla on sievä kori! Mistä sinä olet sen saanut?

MATTI: Maija antoi.

VARISMUORI: Raak! Näytäpä, anna se minulle! Minä olen jo kauan etsinyt semmoista, mihin voisin jyviä kerätä. Ukko on sairas ja sille pitää kerätä jyviä, mutta se on niin hankalata, kun en voi kantaa sille kuin yhden jyvän kerrallaan. Anna minulle tuo kori, niin saatan viedä monta jyvää kerrallaan.

MATTI: Ota vain. Saatanhan minä poimia tähän hattuunikin.

VARISMUORI: Kiitoksia, Marjamatti, paljon kiitoksia Marjamatti. Raak — raak!

(Matti poimii marjoja hattuunsa.)

KURRE PUNAHÄNTÄ *(tulee alas piilostaan)*: Katsohan Mattia, kun on marjassa. Ja ihan uudessa nutussa. Onpa sinulla hieno nuttu. Vaan kyllä se on sinulle ihan liika lämmin. Sen sinä voit aivan hyvin antaa minulle, niin ei minun tarvitse vilusta väristä, kun talvi tulee.

MATTI: Ota vain jos tarvitset. Saatanhan minä marjoja poimia ilman nuttuakin.

KURRE: Tämä sopii mainiosti! Kiitoksia Marjamatti!

MATTI: Ei kiittämistä, metsäkatti!

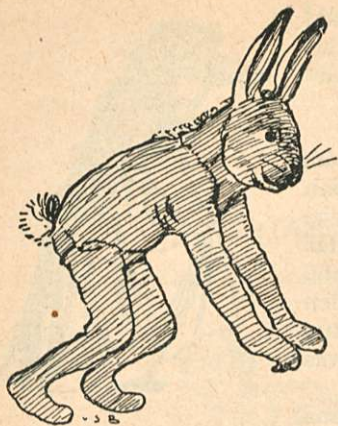
(Kurre kiipee taas puuhun, Matti poimii.)

PUPUJUSSI *(kuiskaa pelokkaasti pensaasta takaa)*: Matti! Psii! Pikku Matti! Kuuletko?

MATTI *(käännähtää)*: Ka, Pupu-jussi!

PUPUJUSSI *(pujahtaa piiloon)*:

MATTI: Jussi, minnekkä sinä menit? Tule tänne, Pupujussi.

PUPUJUSSI: Kuulehan, elä pane pahaksesi! Aijai! Kuinka sinulla on sievät housut, nehän ovat ihan kuin minun mitallani tehdyt. (*Hypähtelee, tepastelee*) Anna ne minulle, anna, anna!

MATTI: Mitä sinä niillä teet? Onhan sinulla itselläsi paremmat.

PUPUJUSSI: Vetäisin päälle, kun polvet heinikossa kastuvat. Annatko, Matti?

MATTI: Ota vain, kyllä nämä minulta joutaa.

PUPUJUSSI: (*pukeutuaan*): Hih! Hurraa! (*Säikähtää omaa ääntään, huutaa saman hiljempää*): Hih! Hurraa! Katsohan, kun on reikäkin vielä minun saparoani varten!

MATTI: Panit väärinpäin päällesi!

PUPUJUSSI: Ei se mitään!

Kiitoksia, Marjamatti!

MATTI: Ei kiittämistä, Pupujussi.

(*Menee. Matti poimii.*)

HUKKA: Päivää, Marjamatti. Loukkasin verille varpaani terävään kiveen. Mahtoipa olla minulla nuo sinun komeat kenkäsi, niin ei olisi minulla hätää mitään. Vaan kun ei ole ukolla kenkiä, ei ole kenkiä — kesänsä talvensa täytyy avojaloin tallustella. Voi, kuin kirvelee!

MATTI: Ota nämä minun!

HUKKA: Annatko sinä minulle nämä kenkäsi, Marjamatti?

MATTI: Annanhan minä, tuoss' on!

HUKKA: No sepä vasta mai-

niota. Onhan nämä vähän pienet, vaan ei se mitään — kyllä minä näillä. Jaa, kiitos vain, Marjamatti! Suokoon sinulle isoa marjaonnea Mielikki, metsän emäntä! Kiitoksia tupsutukka!

(Menee.)

MATTI: Ei kiittämistä, hukkarukka.

REPOKETTU (tervehtii hatullaan): Saan sanoa hyvää huomenta! Terveisiä meiltä ja meidän mammalta ja kaikilta lapsilta, pieniltä ja suurilta. Ne pyysivät minua sanomaan, että paras marikko on tästä vähän tuonnempana, mäen takana, kukkulan kupeella, ensin suoraan, sitten viistoon, sitten pitkien ja sitten poikien. Ai, kuinka siellä on hyvä marikko. — Hellan tettu! Mistä sinä olet saanut noin ihanat siniset sukat? Ne on ihan varmaan silkkiset. (Koettelee)

MATTI: Ei ne ole kuin villaset.

KETTU: Vai villaset ne on, mutta silkkisiltä ne näyttävät. Kuka sinulle on semmoiset neulonut?

MATTI: Maija.

KETTU: En ole koskaan tällamoisia nähnyt, vaikka olen ikäni etsinyt. Katsohan, meidät on kutsuttu häihin, koko joukko, mamma ja lapset, pienet ja suuret, kikarat ja kakarat, Tapiolan häihin — eikä minun mitenkään passaa ilman sukkia, suuttuisi salon ku-

ningas, pois ajaisi, jos minä ilman sukkia — lainaa minulle sukkasi, Matti!

MATTI: Ota vain.

KETTU: Kiitoksia, Hellan tettu, kiitoksia paljon, Hellan tettu! (Menee)

MATTI: Ei kiittämistä, repokettu.

(Matti poimii.)

KARHU (tulee): Bumbum — bumbulibum — bum-bum. Ahaa! Hyhhy! (Viheltää) Kas vaan — ei se tarvitse hattua, jolla ei housujakaan oo — anna tänne! Bum-bum.

(Ottaa hatun Matin käsistä ja menee.)

MATTI: Fyi va du ä dum! (Itkee)

VARISMUORI (tulee): Mitä itket, pikku Matti?

MATTI: Kun minulla on vilu.

KURRE (tulee): Onko sinulla raukalla vilu?

MATTI: Kun sinä veit minun takkini.

PUPUJUSSI (tulee): Onko sinulla raukalla vilu?

MATTI: Kun sinä veit minun housuni!

REPOKETTU (tulee): Onko sinulla raukalla vilu?

MATTI: Kun sinä veit minun sukkani!

HUKKA (tulee): Onko sinulla vilu?

MATTI: Kun sinä veit kenkäni.

KARHU (tulee): Onko pojalla vilu?

MATTI: Kun sinä otit hattuni.

REPOKETTU: Tule, Matti, minun kanssani, mennään meidän mamman luo, se ompelee sinulle ihan uudet vaatteet.

PUPUJUSSI: Tule Matti, mennään, Repomamma ompelee sinulle uudet vaatteet... minä tulen ompelukonetta pyörittämään!

(Matkiä jalallaan ompelukoneen liikettä; kaikki menevät ulos.

Näyttämö on jonkun minuutin tyhjä. Silloin kuuluu kaukaa Maijan laulu.)

MAIJA: Matti hoi! Missä sinä olet, Matti!

MATTI (*esiintyy koreassa, hullunkurisessa puvussa*): Tässä olen! Repomamma ompeli minulle ihan uudet vaatteet! Katso, Maija.

MAIJA: Voi minun päiviäni! Voi minun päiviäni!

(*Ottaa hänet nauraen syliinsä ja viepi ulos.*)

Ohjeita näyttämöllepanoa varten.

Näyttämö on metsä.

Kuta pienempi Matti on, sitä parempi. Matti poimii marjoja kulkien edestakaisin näyttämöllä, pistää välistä suuhunsaakin. Ei häitä, jos naama silloin tahraantuu marjamehuun. Saa joskus istua ja syödä hatusta.

Orava ja jänis eivät saa kävellä kahdella jalalla, vaan hyppelivät neljällä jalalla, paitsi silloin kun pukeutuvat, ja jänis laukkaa iloissaan. Varis hypähtelee tullessaan ja mennessään.

Kettu, susi ja karhu saavat olla muita suuremmat. Ketulla on kimakka imelä ääni, sudella karkeampi, karhulla jyrysevä, mäh-tä.

Variksen puku on harmaa, sininen tahi muuten vain tumma.

Jäniksellä on harmaa nuttu, ja käsivarsissa ja säärissä harmaat sukat, jotka lukkoneulan avulla kiinnitetään nuttuun. Jos ei ole oikeata saparoa, tehdään se villalangasta. Vähäsen karvaa niskaan tekee hyvän vaikutuksen.

Oravalla on ruskea ihopaita ja kintaat tahi sukat käsissä. Hyvä on, jos sukissa on reiät kantapäissä, että ainakin peukalot pääsevät vapaiksi, muuten käypi pukeminen liika hitaasti. Oravan hännäksi voi käyttää ketun tahi koiran häntää, myöskin »boa». Se kiinnitetään lukkoneulalla selkään, ylöspäin käännettynä.

Ketulla on punaiset ja keltaiset vaatteet esim. punainen takki, keltainen hattu ja housut j. n. e., kiiltokaulus ja kirjava rusetti, joitakin karvoja liiviksi ja häntä hännystäkin liepeitten päällä. Punaiset jalkineet.

Karhulla on nurin käännetty turkki housujen sisässä, jotta takapuoli tulisi paksuksi, ruskeat tahi harmaat kintaat ja sukat.

Maijalla on tavallinen hame tahi kansallispuku.

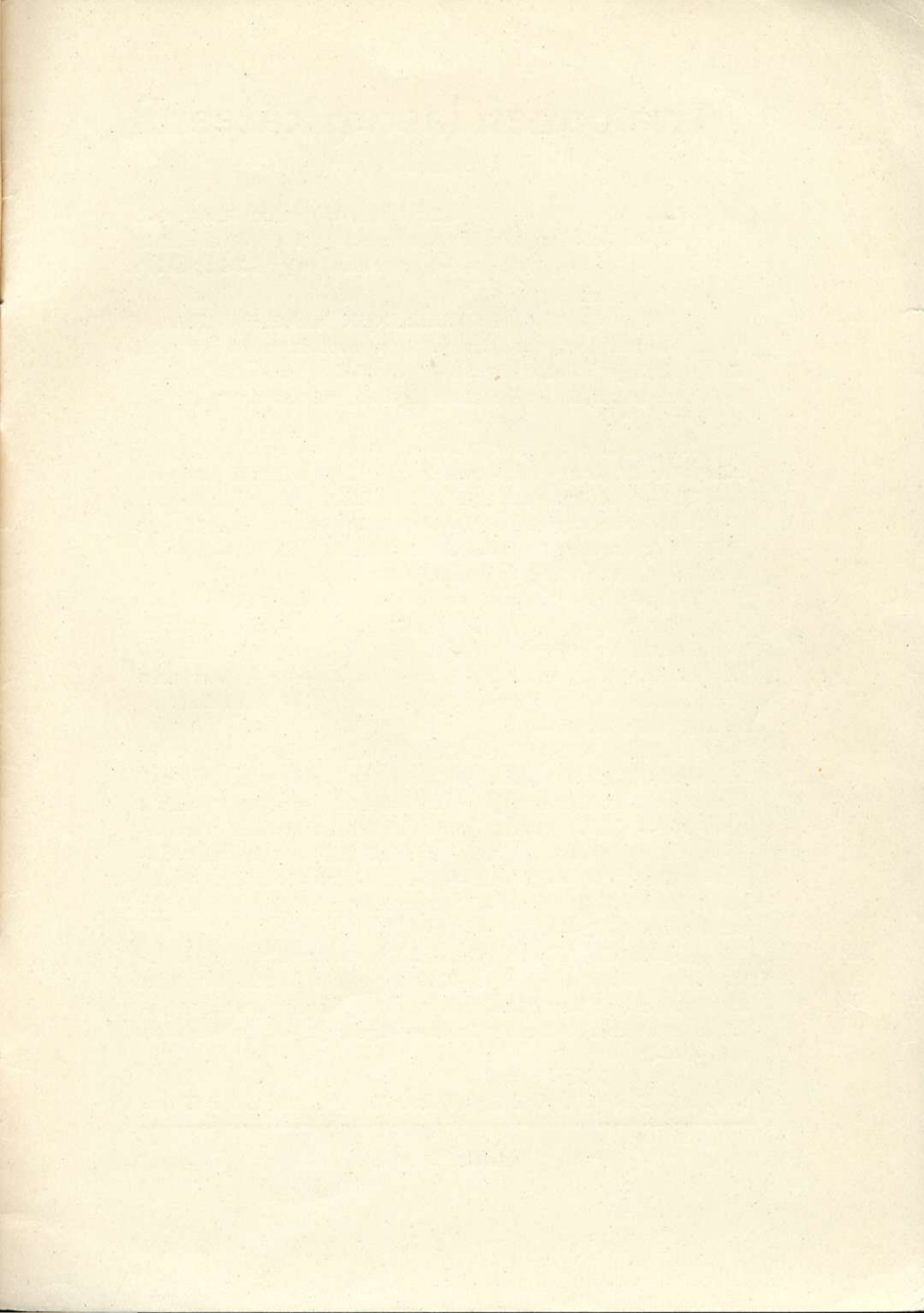
Kun eläimet tulevat toisen kerran sisään, on Matti keskellä ja pienemmät eläimet lähinnä häntä molemmin puolin, suuremmat

syrjillä. Jos näyttämö on tähän liian pieni, voivat susi ja karhu jäädä tulematta toista kertaa.

Naamiot voi leikata harmaasta pussipaperista ja ommella kokoon, sitten maalata liituvärillä. Ne ovat yhtä hyvät kuin ostetut. Pään ympärille kiinnitetään karvoja tahi sopivanväristä kangasta. Variksen nokan alla ei tarvitse olla mitään, lapsen suu jääpi varjoon, eikä sitä huomaa. Eläinten suuhun täytyy jättää aukko, että ääni pääsee ulos. Silmiksi leikataan kolot.

Huomattava on, että kun naamion sisässä puhuu, täytyy puhua tavallista paljoa kovemmin, muuten ei kuulu mitään. Esirippu on koko ajan ylhäällä. Siis voi tulla toimeen ilman sitäkin.

V. S.-A.

Mitä panen lasten käteen?

Tämä kysymys pyöri äitien mielessä joulun lähestyessä. Suuri viisas *Goethe* antoi siihen vastauksen jo 100 vuotta sitten: Vain kaikkein paras on tarpeeksi hyvää lapsille ja nuorisolle.

SATUJEN SUURI, IHMEELLINEN MAAILMA! Kukapa onkaan siihen parempi opastaja kuin Suomen suuri satusetä *Z. Topellius*, jonka »Lukemisia lapsille» on saatavana suomalaisten taitelijain kuvittamana täydellisenä painoksena (3 osaa sid. à 15: —).

Nykyisistä sadunkertojistamme on *Anni Swan* etusijalla. Hänen kootut »Satunsa» ovat saatavana joko ihanin värikuvin (sid. 38: —) tai ilman niitä (15: —). Täksi jouluksi on samoja »Satuja» ilmestynyt uusi 6:s sarja kuvitettuna (sid. 15: —). Talvi-iltojen ratoksi on sama ahkera satutäti laatinut kaksi koelmaa »Lastennäytelmiä» (à 10: —).

Uuden peräti hauskan suomalaisen satuaiheen on luonut *Aili Somersalo* »Jukka-Pekallaan» (15: —). Oivallinen kuvallinen lastenkirja on saman tekijän aikaisempi »Sinisaarten eläin-yhdysvallat» (12: —, sid. 20: —). — Saksalaisen *Julie Ludwigin* »Satu sunnuntailapsesta» on ihasuttava kuvitettu uutuus (5: —).

MAAILMAN SATUAARTEEN VALIOT on koottu *Tyyni Haapanen-Tallgrenin* »Hauskaan satukirjaan», jonka värikuvat ovat hienointa ja taiteellisinta mitä kirjoissa voi nähdä (sid. 30: —); 250 vuotta vanhaan *Charles Perrault'n* »Hanhien satuihin», jonka on kuvittanut itse kuuluisa *Gustave Doré* (10: —, sid. 12: —); sekä »Satupirttiin», jonka kaikki hauskasti kuvitetut 40 numeroa ovat halvimmat kaikista satukirjoista (à 2: —).

JOULU EI TUNNU JOULULTA, jos hankkimatta jää lasten oma joulukirja »Joulu-Kukka», joka *Anni Swanin* tolmittamana ja kuvahohtoisena on aina joulun aikaan ilahduttanut kymmeniä tuhansia Suomen lapsia ja maksaa taaskin vain 4: —.

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ.

Hinta 2 mk.